

Koleraforanstaltninger på syd- Amager i 1831.

Under sortering af historisk arkivmateriale oktober 1975 i Dragørs tidligere rådhus, stationsvej 5, fandtes en samling breve og bilag, der gav mulighed for at belyse de foranstaltninger, man lokalt satte i værk for at forhindre koleraens indtrængen på Amager i 1831. Her havde man bitre erfaringer for, hvilken katastrofe livsfarlige epidemiske sygdomme kunne forvolde, ikke mindst hærgende pestepidemier i 1700- tallet.

Følgende redegørelse støtter sig til det fundne materiale, suppleret med trykte kilder om koleraepidemierne og det værn, man prøvede at sætte op.

Svend Jans.

Den asiatiske kolera kom første gang til Europa 1830. Koleraepidemierne startede i Indien i årene 1817 - 18, hvorfra de i 1819 bredte sig til Ceylon, Kina, Arabien og Persien og året efter til den østafrikanske kyst. I 1822 nåede koleraen Ruslands grænse mod øst, hvorefter den foreløbig gik i stå, men i 1830 fortsatte den sin fremmarch gennem Rusland, og nærmede sig i foråret 1831 langsomt men sikkert Østersøens kyst ved Riga og St. Pedersborg, som byerne dengang hed.

"Den typiske kolera viser sig som en voldsom diarrhoe med vandige afføringer og opkastninger. Det store væsketab tørre patienten ud, hvad der medfører voldsom udmattelse, bevisthedstab og eventuelt kramper. Lettere tilfælde kan dog forløbe uden disse dramatiske symptomer. Hovedbehandlingen vil bestå i at holde organismens vand og salt på normale værdier. Smitten overføres med drikkevandet fra patient til patient, hvorfor drikkevandshygiejnen spiller stor rolle som forebyggende middel. Alle patienter med kolera skal isoleres for at hindre udbredelsen, og dette i forbindelse med skibenes karantæneforanstaltninger har gennem en længere årrække hindret opståelsen af større koleraepidemier. "

Uddrag af Hagerups illustrerede Konversationsleksikon - sjette bind -
København 1951

Kaleraen

Da man dengang intet virksomt middel havde mod selve sygdommen, mobilicerede de østeuropæiske lande store troppstyrker, der afspærrede grænserne for at holde den farlige epidemi ude. Men sygdommen respekterede ingen afspærringer, den bredte sig ubønhørlig videre, og da Preussen blev angrebet, sendte den danske regering tropper til hertugdømmerne for at spærre grænsen mod syd.

Siden " Den sorte Død " i middelalderen hærgede Europa, havde man søgt at væge sig ved afspærringer med skibe og militær, og man havde haft strænge karantænebestemmelser. Her i landet bl. a. et " Udkast til en almindelig Qvarantaine- Forstaltning for Pest og smitsomme Syger, bibragt udenlands fra", udsendt 1778, og baseret på tidligere anordninger, der er givet i anledning af " Pest, gul Feber og andre epidemiske Sygdommes Optræden i Europa, Levanten og de Barbariske Lande. "

Om søkantsene hedder det bl. a. i paragraf 3(med nogle udeladelser): " Lotsernes og Fiskerne ville blive de Første, som Landenes Beskjermelse beroer paa - (da de kunne forekomme meget Ond) - ved i Søen at underrette sig om Skibs, Ladnings, Folk og Reisens Beskaffenhed, førend Skibet at anlande, eller Nogen og Noget at komme i Land! Lotsernes Pligter ere ved den Kgl. Anordning af 28de Octbr. 1771 for Dragør og Sundet samt ellers (thi i de gamle Forordninger ere og Lootserne af Helgoland og Sundet særdeles benævnt) foreskrevet i Forordningens første 14 Poster, og ved dennes 13. Post, som og paalægger Færgfolk, Strandriddere og Fiskere deres Pligter."

I udkastet hedder den endvidere: "De gamle Forordninger har bestemt her i Kongens Lande visse Steder, hvor Skibe, der ikke har Sundhedspas, kunne faa fri Adgang til Qvarantaines Holdelse saasom Forordning af 16de August 1709 blev fastsat Saltholm for Kjøbenhavn og Sjælland."

I " Underretning for Almuen i Danmark og Norge - om - hvad den har at agte paa, for at afvende den farlige Sygdom, som en Tidlang har raset i det sydlige Spanien, og paa flere Steder " hedder det " Det er især de som boe langs Kysterne, der bør vise den yderste Forsigtighed i denne Henseende, da eet eeneste ubesindigt Samqvem med Søefolk som havde havt Sygdom inden Børde, let kunde bringe en slig Ulykke over vort Fædreland, som den man andensteds har maattet prøve.

" Men ogsaa de, som boe inde i Landet, bør, af lige Aarsager, tage sig i Agt for enhver Ubekjendt, som ikke, med rigtigt Pas, kan bevise, at han er kommen fra et saadant Sted, hvor der ei har været nogen usædvanlig Sygdom. Fornemmelig maa man vogte sig for Omløbere, især naar disse kunne skiønnes at være komne fra Søekanten? Thi Erfaringeh har noksom godtgiort, at ei allene Pesten og den gule Feber, men alle smitsomme Syger, lettere tilbringes ved gamle Klæder som Omløbere bære, eller føre med sig, end ved nogen anden Ting."

På Christian 7. s foranledning udkom den 8. februar 1805 :
 " Forordning angaaende Qvarantaine- Væsenet i Danmark og Norge , hvori er andraget alt, hvad der her til Lands vedkommer Qvarantaine- Væsenet i Almindelighed, paa det at Enhver af vore Undersaater kan vorde underrettet om, hvad han har at agte paa, for at medvirke til det fælles Øiemed."

Om Søkarantæne hed det i paragraf 8 således:

" Mistænkelige ere alle de Skibe, som :

- a) ankommer fra Lande eller Stæder, i hvilket pestartet Sygdom har ytret sig!
- b) have paa Reisen havt eller ved Ankomsten have nogen Syg, hvis Sygdom til de ondartede og smittende kan henregnes, eller
- c) have i Søen eller under Land havt Samqvem med noget Skib fra smittede mistænkelige Steder, saaledes at Folk eller Gods ere kommet over fra det ene Skib til det andet."

Alle skibe, ikke alene fra udlandet, men også fra aller- nærmeste havn eller fiskerleje, var pligtige til at stoppe op på rheden og søge forbindelse med karantænemyndighederne i land, og det var ikke tilladt at have samkvem med personer på stedet, før karantænebetjentene gav tilladelse.

Karantæneforretningerne blev varetaget af toldbetjente, som for at legitimere sig bar et messingskilt på brystet.

Når skibe fra indenlands havne eller " ikke mistænkelige " skibe fra udlandet ankom på rheden, måtte skipperen ro ind til broen ved karantænestationen, hvor der, i sådan afstand fra betjenten, at ingen umiddelbar berøring kunne finde sted, blev forelagt ham spørgsmal om, hvorfra han kom, om skibet på rejsen havde haft eller ved ankomsten havde nogen syg eller død ombord, og om det på rejsen havde haft forbindelse med noget andet skib således, at folk eller gods var kommet fra det ene skib til det andet.

Blev disse spørgsmål besvarede tilfredsstillende, fik skipperen af karantænebetjenten udstedt en slags følgeseddel med besked om straks at gå til toldboden, og der aflevere den til den toldbetjent, der havde vagt. Af denne fik skipperen da et bevis, der berettigede ham til frit samkvem.

Ankom derimod et "mistænkeligt" skib fra udlandet på rheden, måtte det ligge i "Losnings- karantæne" i Christiansand i Norge, "hvor en afsondret og ordnet Qvarantaine - Indretning til Varers Losning og Syges Ilansbringelse ere foranstaltede", eller det kunde blive hvor det var, i "Observations - Qvarantaine" uden at losse godset.

Efter at Danmark og Norge i 1814 skiltes, blev i 1805 observationspladsen for de mistænkte skibe henlagt til "de forskellige enkelte Havnesteder."

Da den asiatiske kolera i 1831 for første gang nærmede sig Danmark, udstedte Frederik 6. adskillige forordninger og reskripter, og ifølge det første fra 24. maj, nedsattes en kommission af embedsmænd, der skulde komme med forslag til forholdsregler, der kunde træde i kraft, "hvis Cholerae skulde forplante sig til Riget". Kommissionen udarbejdede omfattende forordninger, som udkom med dansk og tysk tekst, henholdsvis for kongeriget og hertugdømmerne, allerede 19. juni 1831.

"Der påbydes det nøjeste Indseense navnlig fra Pasvæsenets Side med enhver Rejsende fra mistænkte eller smittede Egne, og en Qvarantaine paa 10 eller 20 Dage efter Omstændighederne. Den største Forsigtighed med Gods og en grundig Rensning heraf indskjærpes."

Sundhedskommissioner, hvori en læge skulde have sæde, oprettedes i alle købsteder og landdistrikter, og i det følgende forbydes det enhver, der opholder sig på smittet sted, at rejse derfra uden særlig tilladelse fra sundhedskommissionen.

Der påbydes oprettelse af særlige kolerahospitaler, og særlige forholdsregler ved renselse af huse og effekter, hvor koleraen har optrådt, og når de døde skal begraves.

Forordningens sidste paragrafer omhandler navnlig de straffe, der skal anvendes ved overtrædelse af de påbudte bestemmelser.

Under visse omstændigheder er amtmanden, eller i København, kancelliet bemyndiget til at oprette standretter, der kan idømme dødsstraf og lade den fuldbyrde ved skydning.

Endvidere sattes bestemmelserne i karantæneloven af 1805 - omtalt side 3 og 4 - alle i kraft. Der tilføjedes minutiøse bestemmelser angående Kommunikation med mistænkte skibe. Denne måtte kun foregå " ved egne af Sundhedskommissionens Medlemmer, der modtage Papirer, Breve, Penge m. m. i en Blikkasse, som med en Snor først nedhejses i Vandet, hvorefter Snoren overskjæres og Kassen bringes til et af Sundhedskommissionens Medlemmer, der med behørig Forsigtighed udtager Indholdet med Jerntænger, og trækker det igjennem Eddike og røger det. "

I løbet af sommeren blev der på Christiansø indrettet en station for losnings- og rensningskarantæne for skibe fra smittede og mistænkte havne, og det i karantæneloven fra 1805 fastsatte kystpoliti omorganiseredes og udvidedes, idet byernes beboere opfordredes til at påtage sig tjeneste ved kystpatruljerne. Der meldte sig et stort antal, så at der navnlig på alle øerne var en effektiv kystbevogtning både dag og nat.

Men at en lignende bevogtning har fundet sted også ved kattegatskysten i Jylland, fremgår af en beskrivelse i Vendsysselske Aarbøger - 5. Bind 1923-24 - af Anton Jacobsen. Han skriver: " Her i Østvendssyssel blev der saaledes opstillet Vagtposter for at forhindre nogen fra Udlandet kommende Mand i at gaa i Land, uden at have været i Karantæne".

Imidlertid rasede koleraen sidst i juli 1831 endnu kun i Østpreussen, men i september gjorde den hurtig fremgang mod vest, først i oktober nåede den Hamburg, og al passage nordefter blev spærret af militær, indtil de nødvendige karantæneanstalter var blevet indrettet.

Da der imidlertid dukkede koleratilfælde op rundt om i Holsten bag den spærrede grænse, fik regeringen øjnene op for det illusoriske i de militære afspærringer, og da også de lægekyndige rådgivere forandrede mening, indrømmede man i årets sidste måneder forskellige lettelser i karantæneforanstaltningerne, også i den tidligere strengt overholdte kystbevogtning, hvad der motiveredes med, at skibsfarten snart var ved at ophøre; bl. a. blev karantænetiden nedsat fra 10 til 5 dage.

Denne forandring skyldtes lægevidenskabens uenighed, både her og i udlandet, om sygdommens opståen og smittefarlighed, Hvori denne uenighed bestod, kan jeg ikke her gøre rede for, men en udtalelse af distriktslægen på Amager, dr. Feilberg, i 1853, kan måske give et fingerpeg :

" Det var ikke i Armodens usle Vraa, at Sygdommen af sig selv opstod, men til den Velhavendes rene og hyggelige Bolig den blev tilført andetsteds fra. "

Heldigvis blev Danmark næsten ikke berørt af koleraen i 1831, men den nåede til England og Frankrig, og i 1832 blev Norge angrebet.

- - -

De før omtalte breve i Dragør Kommunes arkiver belyser de forholdsregler, der her på det sydlige Amager blev taget i anledning af den truende koleraepidemi 1831.

Den 24. juni afsendte Birkedommer ved Amager Birk, J. C. von Osten dette brev til toldforvalter Meyer i Dragør:

" Sjællands Stiftamtmandskab har under 13. dennes tilskrevet mig saaledes:

Cirkulaire

I Forbindelse med Cancelliets Circulair Skrivelse af Dags Dato angaaende Forholdsregler til at forhindre Choleras Indsnigelse og Udbredelse her i Landet m. m. skulde Man tjenstlig tilmelde Hr. Kammerherren, at vedkommende Øvrighed foruden den Forpligtelse, som ellers paaviler Dem til at holde de Personer ude af Landet, der søge dette uden tilstrækkelig Substistensmidler eller uden lovlig Næringsvei, ogsaa for nærværende Tid derved have at tage Hensyn til den Fare for Smittens Indførelse, som ere forbunden med at tilstede slige Personer Adgang her til Landet. De foreskrevne Regler med Hensyn til alle Slags Omløbere, Taskenspillere, Forevisere af Kunster, Dyr og Rariteter bliver derfor med nøiagtig Strenghed at overholde, ligesom og særdeles Forsigtighed maa vises ved at tilstede Haandværker=svende og andre Personer af den arbejdende Classe Adgang til Riget.

Det Kgl. Danske Cancellie den 11. Juli 1831

Stemann

" Det Kgl. Danske Cancellies forstaaende Circulaire communiceres herved tjenslig Hr. Canlellieraaden til fornøden Efterretning og Iagttagelse."

Hvilket jeg ei her villet undlade at Communicere til behagelig Efterretning med Hensyn til Deres velvillige Tilbud at have overtaget Expeditionen af de til Dragør og Kastrup ankommende Reisende.-

Amager Birk, den 24 Juni 1831.

J. C. Osten.

Til Hr. Toldforvalter Meyer i Dragør.

To tidligere breve fra birkedommeren til toldforvalter Meyer viser, at der allerede inden den 13 juni var truffet foranstaltninger til at standse den truende koleraepidemi.

det ene, dateret Christianshavn d. 6 juni, taler om kontrol med skibe, der anløber og forlader havnene, og om, at ingen uden pas kan forlade jurisdictionen.

Det andet brev lyder således:

" Deres Vælædelhed anmodes herved tjenstlig at ville behageligen lade afhente 6 Sts. Pigge, til Brug for Patroulerne, af det Antal, hvorom jeg har tilskreven Pastor Schmitto, for at udlevere saadanne fra Opbevaringsstade i Storemaglebye Kirke, og forventer jeg Deres behagelige Tilstaaelse for Modtagelsen.

Amager Birk, den 14 juni 1831.

J. C. Osten

Herom tilskreves Her Pastor Schmitto den 13 Juni 1831.

Til Hr. Toldforvalter Meyer.

De patruljer der er tale om, var kystpoliti, der sorte-rede direkte under Københavns politichef, I forordningerne fra 1831 opfordredes beboerne til at påtage sig tjeneste ved dette kystpoliti, hvis opgave det var at afpratruljere kysten, for at forhindre både i at lande på kysten uden om karantænestationerne.

Som det ses af brevet, blev patruljerne forsynede med pigge for at holde sig de ubudne gæster fra livet, og de blev udleverede fra et opbevaringssted i St. Magleby kirke.

Ved St. Maglebys 450 års jubilæumsudstilling blev der vist nogle sorte bejsede stave, forsynede med jernpigge i den ene ende. De var fundet på kirkeloftet engang, og "man" havde altid sagt, at de var blevet brugt under en koleraepidemi til at holde både væk fra stranden.

Brevet fra 14 juni bekræfter historien.

Beboerne i Dragør meldte sig i stort tal til tjeneste, det kan man se af de vagtlistes, der hver dag blev skrevet af toldforvalter Meyer, og som blev fundet i Dragør Kommunes arkiv sammen med brevene.

Vagtlisterne er udskrevne i næsten ubrudt række fra 24. juni til 31. oktober, og indeholder mere end 300 forskellige navne, og de fleste forekommer 2 gange, adskillige 3 og enkelte 4 gange. Der er på sedlerne også enker og en enkelt datter, der selvfølgelig optræder under mandens og faderens navne.

Vagterne skulde melde sig til tjeneste ved toldforvalter Meyers bolig, der var "Elisenborg", som fra 1793 - 1845 var toldforvalterbolig.

Man må antage at det var husstandene, der forpligtede sig til at stille en mand til tjeneste, da man ikke kan formode, at kvinder på den tid meldte sig til vagttjeneste, og flere steder på listerne står der da også f. eks. "Christen Greijs Enkes huus" og "Niels Peer Olsen Broders Huus."

Efter antallet af navne at dømme, må næsten alle husstande i Dragør have meldt sig til tjeneste, man kan så fundere over, om det var helt frivilligt, eller om man var tvunget til "at gå frivilligt med."

En tilfældig valgt vagtliste ser således ud:

En tilfældig valgt vagtliste ser således ud:

"Den 4 October er tilsagt til Kystvagt

Carl Jansen Jans

fra Middag Kl. 12 til Aften Kl. 6

Niels Frideriksen
Jens Hansen Dragøe
Isbrandt Jensen Krabbe
Jens Johansen Heijn

fra Aften Kl. 6 til Midnat Kl. 12

Erik Espen
Teijs Andersen Bornholm
Pitter Pittersen Strømberg
og Christian Olsen Sederberg

fra Midnat Kl. 12 til Morgen Kl. 6
Møder alle ved Hr. Toldforvalter Meyers Huus i Aften Kl. 6

Ligeledes er

Niels Finnes Enke tilsagt at gaa Kystvagt i Morgen d. 5
October fra Morgenen Kl.6 til Middag Kl. 12.

Dragør d. 4 October 1831

H. P. Præst. "

Vagtindelingen i de måneder hvorfra der findes lister ser således ud:

24 juni - 30 juni	fra 9 aften til næste morgen om dagen uden angivet tidspunkt	5 mand 2 "
1 juli - 15 juli	fra 8 aften til næste morgen om dagen ingen	6 mand
15 juli - 31 juli	fra 8 aften til 4 morgen " 4 morgen	4 mand 1 "
August	fra 8 aften til 4 morgen " 4 morgen " 12 middag " 12 middag " 8 aften	4 mand 1 " 1 "
september	fra 7 aften til 5 morgen " 5 morgen " 12 middag " 12 middag " 7 aften	4 mand 1 " 1 "
oktober	fra 6 aften " 12 midnat " 12 midnat " 6 morgen " 6 morgen " 12 middag " 12 middag " 6 aften	4 mand 4 " 1 " 1 "

I et brev fra den 30 september, bliver vagtindelingen for oktober meddelt konstitueret Commissair Hr. Toldforvalter Meyer.

Af brevet fremgår også, at der er ansat en karantænebetjent ved havnen. Om hans opgaver henvises til " Forordning angaaende Qvantainevæsenet i Danmark og Norge " fra 8 februar 1805, som trådte i kraft igen under koleratruslen 1831.

Karantænebetjenten holdt vagt på karantænebroen fra 6 morgen til 6 aften, om natten var det de lokale vagtmænd, der måtte henvise eventuelle rejsende til at komme igen næste morgen. At vagten om natten kunde give anledning til klager, vidner nedenstående brev om :

" Da jeg afvigte Nat var i Forretninger paa Qvarantainebroen, fandt jeg den ene af de der udsatte Vagtmænd, Jan Dirksen Jans, i beskienket Tilstand, og gjorde han Indvendinger imod at lade den Baad komme ind i Havnen, som efter Deres givne skriftlig Tilladelse, havde sat Capt. Stiller ombord, hvilket jeg ei skulle undlade herved at underrette Hr. Kystpolitie Commisairen om.

Dragør 7^d Aug. 1831

Erbødigst

P. Jepsen.

Til

Kystpolitie Commisair Meyer

Et brev fra sognefoged Bacher i St. Magleby, til toldforvalter Meyer i Dragør viser, at beboerne deroppe også har deltaget i kystpatruljeringen, og at man så alvorlig på kystpatruljetjenesten.

" I Følge Deres Skrivelse af Gaars Dato om at De i Følge med Hr. Søeleutenant Ipsen, have patrulleret langs Kysten i det Dem anbetroede District, Natten imellem 19de og 20de d. M. og have aldeles Intet bemærket til de 2de Kystvagter, som fra vores Bye afgives hver Nat.

Jeg har hørt de 2de Mand som forrettede Kystvagtten den omskrevne Nat, og i saa Henseende taget deres Forklaring, nemlig af Steenhukker Rasmus Mortensen og Skomager Egstrøm i (dag Morgen?), hvor de forklare, at de intet have hørt eller seet til nogen Vogn, som kunde været passeret dem ---- Vagten, ligesom de og vare paa deres Post til kl. 4 om Morgenen, da Huusmand Espen Ericksen afløste dem.

Storemaglebye d. 23de Augst. 1831

Bacher

Til Hr. fungerende District Commisair i 2de Amager District Meyer i Dragør. "

Den 23 august modtog toldforvalter Meyer også dette brev:

" Kystpolitiechefen har under 21de dennes tilskrevet mig saaledes:

" - - Jeg mener nemlig, at det i de snævt indtrædende mørke Nætter vilde være en gavnlig Veiledning for dem, som føre Tilsyn med Vagterne og Patrullerne, i Afstand at kunne give disse deres Nærværelse tilkjende, og at kunne tilkalde dem. -

Til den Ende maatte hver Tilsynsmand og hver Post eller Patrulle tildeles en Pibe, og indbyrdes Signaler,

som det overlades Cancellieraaden at bestemme, aftales saaledes, at naar Signalet af Tilsynsmændene blev givet, maatte det af Posten og Patroullen besvares, og denne saavel som Tilsynsmanden søge at nærme sig hinanden, og naar Svar ei paafulgte, maatte Tilsynsmanden søge at overbevise sig om Aarsagen hertil, hvorfor Posterne og Patroullerne ogsaa gjensidigen kunde give hinanden Signaler, hvorved den Ene forsikrede sig om den Andens Tilstedeværelse, men naar Signalet ei besvaredes, ved Vagtens Fratrædelse gjorde Anmeldelse derom til Vedkommende.

Piberne mener jeg kunde følge Kystpolitie Skiltet for Opsynsmændene og Landserne for Mandskabet."--

Ved i Anledning heraf medfølgende at fremsende til egen Afbenyttelse og Brug for Vagtmandskabet, ifølge ovennævnte Skrivelser Bestemmelse, 8 Sts. Piber, for hvis Modtagelse jeg maa udbede mig meddelt Tilstaaelse, formener jeg dog, at det ei er fornødent at Posterne på Brohovedet forsynes med Piber, eftersom disse staae på et bestemt Sted, og for ei derved at forurolige Byens Beboere.

Amager Birk, den 23^d August 1831

J. C. Osten

Til Hr. Toldforvalter Meyer, const. District
Commisair

fra Cancellieraad J. C. Osten, hermed 8 Sts. Vægterpiber

Modtaget 24 D. D.

I anledning af en ansøgning til kystpolitichefen vedrørende sildefiskeri om natten, modtager toldforvalter Meyer d. 29 august følgende brev fra von Osten:

" Kystpolitichefen har under 20^d dennes tilskrevet mig saaledes:

" I Anledning af indkommet Andragende om, at maatte drive Sildefiskerie paa Søen om Natten, meddeles herved tjenstlig, at saadant efter Omstændighederne indtil videre kan tillades, men for at forhindre Misbrug maatte det paa ny indskjærpes Beboerne i bemeldte Fiskerleier, at de ikke maatte lande paa andet Sted end det, hvorfra de ere udgaaede, eller have forbindelse med Skibe i Søen, hvorfor det end videre maatte betydes dem, at ligesom en Belønning paa 20 Rigsd. S. vil blive tilstaaet Enhver, som foranlediger Opdagelse af

begaaet Misbrug af den meddelte Tilladelse, saaledes

kunde ogsaa Opdagelsen heraf uden Anmeldelse derom fra nogen af Fiskerleiets Beboere letteligen medføre Fortabelse af Tilladelsen ei alene for dem, der i Misbrug være befundne skyldige, menog for Fiskerleiet i det hele, fordi man forudsætter, at saadant ikke kan forøves, uden at de øvrige Beboere i Fiskerleiet derom maatte kunne komme til Kundskab " -

Ved tjenstlig at communicere Deres Vælædelhed saadant, til egen Efterretning, Bekjætgjørelse for Sognefoged Bacher og til behørig Underretning for samtlige Kystvagter, maa jeg underrette om, at den samme Tilladelse ogsaa maa udvides til de Personer, der befatte sig med Aalefiskerie, men at dog, ifølge Kystpolitichefens Ønske, den Foranstaltning bør træffes, at Fiskerne ved Hjemkomsten melde sig paa et opgivet Sted og til en bestemt Person, af hvem de maatte underkastes

en Slags Examination om deres Foretagende i Fraværelsen, hvilket jeg formener bedst kunne iværksættes saaledes, at Fiskerne ved Udgangen om Dagen meldte sig for Qvarantinebeholdningen, der optegnede N^o paa Baaden, og ved Tilbagekomsten om Natten for Brovagten, der gjorde samme Optegnelse og Forespørgsel om Baaden havde landet noget andet Sted, og om den har havt Forbindelse med noget Skib.

Amager Birk, den 29 August.

J. C. Osten

Bekjendtgjort for de Vedkommende i Storemaglebye, for saavidt Aalefiskerie angaaer. -

D. C. Bacher.

Til Hr. Toldforvalter, const. Districts - Commisair i Dragør

J. C. Meyer

Af de nævnte numre blev 12 stk. tilsendt Hr. Toldforvalter Meyer fra Birkets kontor med besked om, at de personer, der ikke rettede sig efter de givne instrukser skulle fratages det udleverede tegn, enten for kort tid, eller for bestandig, dog efter nærmere aftale.

De daglige lister med navne på beboere, der skulde på kystvagt stopper 31 oktober, men af et brev fra 28 december fremgaar, at de trufne forholdsregler stadig er i kraft, men at man nu går i gang med at afvikle dem.

" Hvor til Ly for Posterne ere opførte Skilderhuse, Hytter af Brædder, søges disse paa bedst mulig Maade ved Opbevaring, o. s. fr. conserverede, og de udlaante Landser besørger afleverede paa vedkommende Steder, ligesom og Piberne og de tilsendte Politieskilte ønskes inddragne for, naar Leilighed tilbyder sig, at tilsendes mig. " -

Ved saaledes at meddele Dette til fornøden Iagttagelse maa jeg have Dem anmodet om, at lade til Sognefoged Bacher i Storemaglebye aflevere de udlaante Lantser imod for Modtagelsen hans Tilstaaelse, som jeg maa lade mig tilstille tilligemed de i Dem anbetroede Kystpolitie - District i sin Tid udleverede Politie-skilte og Piber.

Amager Birk, den 28 Decbr. 1831

J. C. Osten

Bøtker

Det sidste brev, dateret 31 Januar 1832 lyder:

Kystpolitiechefen har - - - - Dato tilskrevet mig, at Hans Majestæt Kongen allernaadigst har befalet, at de i Kystpolitie - Districterne værende Piqetter strax skulle inddrages, og han har paalagt mig, at forrette det Fornødne, hvad angaaer Amagerlands - Hoved - Kystpolitie - District.

Med Hensyn hertil beordres den Overjæger, der commanderer Piqetten paa Dragør til at afmarchere derfra med sit underhavende Mandskab til sit Standkvarter, Løverdagen d 15^d dennes om Morgenen.

Dette communiceres tjenstlig Deres Vælædelhed til Efterretning, og for uopholdeligen at meddele denne Ordre til anførte Overjæger.

Amager Birk, den 13 Januar 1832.

J. C. Osten.

Til Hr. Toldforvalter Meyer, eller i hans tilfældige Fraværelse til Overjægeren i Dragør.

Besørges af Foged D. G. Bacher i Sundbyeøster med ridende Express.

Afsendt fra Amager Birks Contoir d. 13/I 32

Kl. 12 $\frac{1}{2}$ Efmd.

Piqet, eller Piket, er ifølge "Hagerups illustrerede Konversationsleksikon" en forældet betegnelse for det nuværende forpostkompani, der i forposttjenesten udstilles fra forpostreserven, og som atter udstiller feltvagter, der sikre sig ved udkigsposte m. m. (om natten ved lytteposter.)

Som før nævnt gik Danmark næsten fri ved koleraens første angreb på Europa i 1831, men senere i århundredet var der flere store kolera-epidemier rundt om i landet, bl. a. i København i 1853, hvor sygdommen krævede ca. 4500 dødsopfre.

I en Medicinsk- Historisk forelæsningsrække, holdt ved Københavns-universitet i sept. - okt. 1892 af prof. dr. Jul. Petersen, og senere udgivet i bogform, omtales et isoleret udbrud af kolera i Dragør 1848:

" I November Maaned blev en 60 aarig Mand i Dragør, en Sømand, der assisterede ved Lodsvæsenet, pludselig voldsomt angrebet af et kole-ralignende Tilfælde. Han tilkaldte ingen Læge, men nogle Dage senere blev hans Hustru endnu voldsommere angrebet, og Distriktlægen Dr. Feilberg blev tilkaldt, og fandt hende liggende hen, angrebet af Kolera i det fuldt udviklede Stadium.

Næste Dag blev en Slægtning, en drikfældig Kvinde, der havde overtaget Pasningen af de syge, angrebet i voldsom Grad, og døde efter et Døgn Sygdom, nogle Timer førend Sømandens Hustru ogsaa afgik ved Døden, medens Manden blev helbredt.

Distriktlægen indberettede øjeblikkelig det skete til Sundhedskollegiet og Stabslægen begav sig sammen med to andre Læger til Dragør, hvor de fandt Ligene i færd med at stedes til Jorden overensstemmende med Paabudet af 1831, men tillige omhyggeligt pyntede og omgivne af et stort Ligefølge i det smudsige og stærkt tilsølede Hus. Stabslægen maatte da splitte Følget for derefter at føre Ligene hen til Karantæneanstalten, det eneste passende Sted han kunde finde til Opduktion.

Resultatet blev, at Sygdommen blev erklæret for virkelig asiatisk Kolera. Man kunde ikke paavise, at Manden havde været ombord i noget smittet Skib, men man havde dog en Mistanke til ham om noget saadant, og at han som Smugler var gaaet smittet i Land, selvfølgelig uden at iagttage Karantænelovens Paabud. Dr. Feilberg formodede dette, navnlig da Manden efter den Tid faldt hen i en indesluttet Grublen, der endte med Selvmord."

Prof. Petersen nævner en karantæneanstalt ved Dragør, der i 1848 udvides. Ifølge Chr. Nicolaisens "Amagers Historie - 3 Bind", blev den nuværende toldbygning på Dragør havn bygget i 1831 som told- og karantænehus, og blev derefter bolig for toldbetjenten. Nicolaisen siger derefter også, at den nordlige smedje på havnen, der nævnes i Dragør bys vedtægter både 1713 og 1732, og som eksisterende nu, vistnok har tjent som karantænehus og benyttedes som sådant under koleraen i 1850'erne. Man kan måske formode, at toldvæsenet har haft brug for hele toldbygningen, og at man så har taget smedjen i brug til karantæneanstalt.

Endnu engang bliver karantæneanstalten nævnt i disse forelæsninger, idet der i 1855 i anledning af nogle koleratilfælde i København blev truffet det arrangement, at hvis koleratilfældene indtraf udenfor bommen, skulde de syge indlægges i den "uhensigtsmæssige og altfor fjernt beliggende Karantæneanstalt ved Dragør, hvorhen de Syge skulde bringes ved Baad."

Kilder :

Physicalsk, oekonomisk og medicachirurgisk Bibliotek for Danmark og Norge. Tiende Bind

"Underretning for Almuen om den farlige Sygdom i det sydlige Spanien"- 1804

Den Kgl. Direktion for Quarantaine- Foranstaltninger.

Tidsskrift for Toldvæsen, 21 Aargang 1903

"Karantænevæsenet i gamle Dage" af Toldassistent H. I. P. H. Andersen.

Vendsysselske Aarbøger - 5. Bind 1921 - 24

"Kolerafrygt 1831" af Anton Jakobsen.

Jul. Petersen: "Koleraepidemierne med særlig Hensyn til Danmark."- 1892 -

Chr. Nicolaisen "Amagers Historie" - 3. bind -

"Hagerups illustrerede Konversationsleksikon"

Vedlagt er lister over de navne, der stod opført på de daglige vagtsedler, og kopier af brevene vedrørende koleraen 1831, der fandtes i Dragør Kommunes arkiv.